

עת"א 1629/03/24 - אליה חתן נגד מדינת ישראל - הממונה על עבודות שירות צפון

בית המשפט המחוזי בחיפה

21 מרץ 2024

עת"א 1629-03-24 חתן נ' הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון

בפני כב' הנשיא רון שפירא

עותר

אליה חתן

ע"י ב"כ עו"ד דניאל דרוביצקי

נגד

משיבה

מדינת ישראל - הממונה על עבודות שירות צפון

פסק דין

הרקע לעתירה וטענות הצדדים בתמצית:

לפני עתירת אסיר שהוגשה נגד הודעת הממונה על עבודות השירות לפי סעיף 51(א)(1) לחוק העונשין, תשל"ז - 1977 (להלן: "החוק") על הפסקה שיפוטית של ריצוי עונש מאסר בעבודות שירות וריצוי יתרת תקופת המאסר מאחורי סורג ובריח.

ביום 1.5.23 החל העותר לרצות עונש של 8 חודשי מאסר בדרך של עבודות שירות, אשר נגזר עליו במסגרת ת"פ 33476-07-20 בגין עבירות התפרצות לדירה וגניבה. במהלך ריצוי עבודות השירות, ביום 18.01.24, הורשע העותר בבית הדין הצבאי בעבירת היעדרות מן השירות שלא ברשות לפי סעיף 94 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו - 1955 (להלן: "חוק השיפוט הצבאי"), ונגזרו עליו בין היתר 140 ימי מאסר לריצוי בפועל החל מיום מעצרו. לאור זאת בוצעה הפסקה שיפוטית של עבודות השירות בהתאם לסעיף 51(א)(1) לחוק. בימ"ש השלום בקריות במסגרת ת"פ 33476-07-20 קבע כי בקשת הממונה לשינוי גזר הדין שהוגשה בעת שהעותר נעצר על ידי בית הדין הצבאי איננה רלוונטית עוד מאחר שעבודות השירות מופסקות עם מתן גזר הדין בהתאם לחוק.

העותר טוען כי התנהלותו בריצוי עבודות השירות הייתה ללא רבב וזאת עד שהופסקו עבודות השירות עקב המלחמה ומאחר שמיקום עבודות השירות היה ביסוד המעלה. בשלהי חודש נובמבר נמצא לו מקום עבודה חדש. נטען כי העותר היה בסטטוס עריק כ-3.5 שנים ויידע על כך את הממונה על עבודות השירות עת הגיע למיוני ההתאמה. בשל המלחמה שפרצה ב-7.10.23 התבקש להסגיר עצמו לשלטונות צה"ל ותוך עדכון הממונה הישיר התייצב ביום 30.11.23 בבסיס הכליאה והסגיר עצמו לרשויות הצבא. העותר נשפט לעונש מאסר של 140 יום על ידי בית הדין הצבאי ובשל התנהלותו החיובית שוחרר בחלוף 3 חודשים ביום 28.02.24. נטען כי מדובר במקרה ייחודי המצדיק התערבות מאחר שהיה ידוע לכלל הגורמים בשב"ס כי העותר הינו בסטטוס עריק ולמרות זאת נמצא מתאים לריצוי מאסר בדרך של עבודות שירות. העותר קיבל הזדמנות להסדיר מעמדו בצבא בעקבות המלחמה ובשל ההחמרה הצפויה בגין היעדרות וכך עשה. נטען כי שב"ס לא יידע את העותר כי הדבר יכול להוביל להפקעת עבודות השירות כאשר בעת הסגרתו נותרו לעותר חודשיים

לסיום עבודות השירות. גם בעת ריצוי מאסרו בבסיס הכליאה הצבאי לא הודע לו כי עבודות השירות הופקעו ונמנעה ממנו זכות הטיעון. עוד נטען כי בית הדין הצבאי כלל לא התייחס בגזר דינו לסוגיית עבודות השירות מאחר שבמקביל התנהל דיון בבימ"ש השלום בקריות ולא הייתה לבית הדין הזדמנות להורות כאמור בסעיף 51(א) לחוק "זולת **אם בית המשפט, שהרשיעו בשל העבירה האחרת, ציווה ששתי התקופות, כולן או מקצתן, יהיו חופפות**". נטען כי בנסיבות אלו נפגעה זכות היסוד לטיעון והדבר מצדיק התערבות. כן נטען כי העותר שוחרר ממאסרו הצבאי והממונה מבקש להשיבו למאסר לאחר שכבר שוחרר מבסיס הכליאה. נטען כי אין מדובר בעובד שירות שביצע עבירה נוספת תוך כדי עבודות השירות ולכן מדובר בנסיבות ייחודיות.

המשיבה טוענת כי יש לדחות את העתירה. מאחר שבית הדין הצבאי הרשיע את העותר בעת היותו עובד שירות וגזר עליו מאסר בפועל, החוק מורה על הפסקה שיפוטית, עבודות השירות מופסקות מיידית על פי החוק ולממונה אין סמכות לקבוע אחרת. בנוסף, על פי החוק, העונשים ירצו במצטבר, אלא אם קבע בית המשפט שהרשיעו בשל העבירה האחרת, כי העונשים ירצו בחופף. נטען כי לעותר אין זכות ערעור על הפסקה שיפוטית ולכן העתירה הוגשה בחוסר סמכות. נטען כי גם על פי סעיף 541(3) לחוק השיפוט הצבאי אין לבימ"ש זה סמכות עניינית לדון בהפסקה שיפוטית. עוד נטען כי כל הנתונים היו בפני בית הדין הצבאי וכל הנתונים היו משוקללים במסגרת גזר הדין.

דיון והכרעה:

לאחר שבחנתי את טענות הצדדים הגעתי למסקנה כי יש לדחות את העתירה מכיוון שלא נפל פגם בהתנהלות הממונה על עבודות שירות או המשיבה, אשר פעלו בהתאם לחוק. עם זאת, אני סבור כי יש מקום לעכב ביצוע המאסר ולאפשר לעותר לפנות לערכאה המתאימה (בית הדין הצבאי או בית המשפט שגזר את דינו של העותר למאסר בעבודות השירות) לדון בשאלה של חפיפת העונשים, שלא נדונה בבית הדין הצבאי, או של שינוי גזר הדין בהתחשב בנסיבות. אפרט להלן.

סעיף 51(א) לחוק קובע כך:

"הרשיע בית משפט עובד שירות בתקופת עבודתו בשל עבירה אחרת, יחולו הוראות אלה:

(1) גזר בית המשפט עונש מאסר בשל העבירה האחרת - וקבע שהנאשם לא ישא אותו בעבודת שירות - לא תחל עבודת השירות או תופסק ביום מתן גזר הדין, לפי העניין, ועובד השירות יישא את עונשו או את יתרת עונשו, לפי העניין, בבית הסוהר מהיום האמור או מיום אחר שקבע בית המשפט; עובד השירות יישא את תקופת המאסר בזו אחר זו, זולת אם בית המשפט, שהרשיעו בשל העבירה האחרת, ציווה ששתי התקופות, כולן או מקצתן, יהיו חופפות;"

בענייננו, בית הדין הצבאי הרשיע את העותר בתקופת עבודות השירות, בשל עבירה אחרת. לכן הממונה על עבודות השירות פעל בהתאם להוראות הסעיף הנ"ל שכן חלה הפסקה שיפוטית של עבודות השירות. בית הדין הצבאי גזר על העותר עונש מאסר בפועל בשל העבירה האחרת ולכן הודיע הממונה על הפסקת עבודות השירות בהתאם לחוק. כפי שטוענת המשיבה, לממונה אין שיקול דעת במקרה זה ועליו להודיע על הפסקת עבודות השירות בהתאם לסעיף הנ"ל. לכן בכל הנוגע לנשיאת יתרת העונש במאסר בבית הסוהר אין כל שיקול דעת ויש להורות על נשיאת יתרת העונש שהעותר טרם ריצה בעבודות שירות במתקן כליאה. מדובר בהפסקה אוטומטית של עבודות השירות המתגבשת במישרין

נוכח הרשעתו של עובד השירות בעבירה נוספת. היא אינה מצריכה החלטה שיפוטית מיוחדת ואינה כרוכה בהפעלת שיקול דעת מנהלי או שיפוטי כלשהו [ראו: רע"ב 2112/13 **מדינת ישראל - שירות בתי הסוהר נ' אוחנין** (23.06.2013); רע"ב 4042/10 **קשרי נ' מדינת ישראל** (27.07.2010)].

יחד עם זאת, בית הדין הצבאי, אשר גזר על העותר עונש מאסר בשל העבירה האחרת, היה רשאי להורות שהעותר יישא את תקופות המאסר, כולן או מקצתן, בחופף, כאמור בסעיף הנ"ל. בית הדין הצבאי לא התייחס לעניין זה בגזר דינו ונראה גם כי לא הובאו בפניו טיעונים לעניין זה. הסעיף הנ"ל קובע כי עובד השירות יישא את תקופות המאסר בזו אחר זו אלא אם בית המשפט ציווה ששתי התקופות תהיינה חופפות, כולן או מקצתן. כאמור, במקרה זה בית הדין הצבאי לא התייחס כלל לאפשרות של ריצוי המאסרים בחופף.

כמו כן, כפי שטען ב"כ העותר, מקרה זה הינו ייחודי מאחר שאין מדובר בעבירה אחרת שנעברה בעת ריצוי עבודות השירות, אלא העותר היה עריק עוד טרם נגזר דינו והחל לרצות את עבודות השירות בתיק שבנדון. לכן אין מדובר במקרה שבו עובד השירות אינו מצדיק את הענישה השיקומית שהוטלה עליו ויש מקום לבטלה בשל ביצוע עבירה נוספת בגינה נשפט למאסר. סעיף החוק שבנדון נועד לכוון התנהגותו של עובד השירות ולהתרות בו כי עליו להישמר מביצוע עבירות נוספות. משניתנה הזדמנות נוספת אך עובד השירות מעל באמון שניתן בו וביצע עבירה נוספת, אין עוד מקום כי יזכה להקלה [רע"ב 2112/13 הנ"ל].

במקרה זה, כאמור, אין מדובר במי שביצע עבירה נוספת בעת ריצוי המאסר בעבודות שירות, אלא מדובר בעותר שהיה עריק עוד קודם לתחילת ריצוי עבודות השירות והטלתן. כמו כן, כאמור, בית הדין הצבאי כלל לא התייחס בפסק דינו לאפשרות של הוראה על ריצוי עונשי המאסר בחופף, שייתכן שהיה מקום להשתמש בה במקרה זה לאור הנסיבות מאחר שאין מדובר במי שביצע עבירה נוספת בעת ריצוי עבודות השירות ומעל באמון שניתן בו ובעונש השיקומי שהוטל עליו. אוסיף עוד כי נראה כי במקרה זה אף לא ניתנה לעותר זכות הטיעון לעניין זה, שכן הפסקת עבודות השירות הייתה אוטומטית, כאמור לעיל, ובבית הדין הצבאי לא הועלתה הטענה ככל הנראה והדבר אף לא בא לידי ביטוי בפסק דינו של בית הדין הצבאי. אמנם העותר היה מיוצג בבית הדין והעובדה כי הורשע ונגזר דינו בבית משפט אזרחי הובאה בפני בית הדין ואף הוזכרה בגזר הדין, אך כאמור מפרוטוקול הדיון ומגזר הדין של בית הדין הצבאי לא עולה כי נטענו טענות לעניין אפשרות ריצוי המאסרים בחופף או כי בית הדין הצבאי התייחס לאפשרות זו בגזירת הדין.

בין לבין, העותר כבר סיים לרצות את מאסרו בגין התיק הצבאי ולכן, לכאורה, אין טעם להשיב את העניין לבית הדין הצבאי. עם זאת, כפי שנקבע בפסיקה, למרות שהפסקת עבודות השירות בנסיבות כאלה אינה מצריכה החלטה שיפוטית, על גורמי האכיפה להביאה לידיעת בית המשפט שנתן את ההכרעה, למען הסדר הטוב וככל שיעלו שאלות. במקרה זה הפסקת עבודות השירות הובאה לידיעת בית המשפט שגזר את דינו של העותר לעונש עבודות השירות, אך מכיוון שמדובר בהפסקה ללא צורך בהחלטה שיפוטית, בית המשפט לא נדרש להכרעה שיפוטית. כאמור לעיל, התכלית העונשית העומדת מאחורי ההסדר הקבוע בסעיף שבנדון טמונה ברעיון כי מי שנגזר עליו עונש מאסר בעבודות שירות זכה לפריבילגיה עונשית שיקומית מיוחדת שאפשרה לו לשנות דרכו הרעה וניצול פריבילגיה זו לרעה יגרור התייחסות עונשית מחמירה ומרתיעה [רע"ב 426/06 **חוא נ' שירות בתי הסוהר** (12.03.2006); רע"ב 4042/10 הנ"ל]. בגין הפרת האמון שנתן בית המשפט בנאשם, יש להטיל עונש אפקטיבי ומרתיע לו נתן המחוקק ביטוי על דרך צבירת עונשי

המאסר, אלא אם יקבע אחרת בית המשפט שגזר את הדין בעבירה הנוספת.

כאמור, במקרה זה אין מדובר במי שהפר את האמון שניתן בו וניצל לרעה את הפריבילגיה של מאסר בעבודות השירות, שכן מדובר במי שכבר היה עריק כאשר נגזר דינו לעבודות השירות. כמו כן, הדעת אינה נוחה מכך שהעותר לא הועמד על משמעות ההסדר במובן זה שיהיה עליו לרצות את העונשים במצטבר, זאת למרות שהיה מיוצג בעת מתן גזר הדין בתיק הנוסף ואף גורמי התביעה לא הביאו את הדבר לידיעתו והדבר לא נטען ולא הועלה בפני בית הדין שגזר דינו בעבירה הנוספת.

במקרה כזה, על נסיבותיו המיוחדות כפי שפורטו לעיל, מוטב שהעותר יפנה לערכאה המתאימה על מנת לבחון את אפשרות חפיפת העונשים או שינוי גזר הדין לאור השיקולים השיקומיים שעדיין עומדים בעינם, ככל הנראה. עם זאת, כאמור לעיל, אינני סבור כי נפל בהתנהלות המשיבה פגם כלשהו המצדיק התערבות במסגרת של עתירת אסיר ולכן יש לדחות עתירה זו.

בכל הנוגע לסמכות של בימ"ש זה לדון בעניין במסגרת עתירת האסיר - אמנם עתירת אסיר מכוונת נגד החלטה של רשות או של גוף מנהלי ואילו בענייננו מדובר בהפסקה שיפוטית המתגבשת עם הרשעתו של הנידון בעבירה נוספת, אולם כפי שנקבע גם ברע"ב 2112/13 הנ"ל, אין קושי בדיון בכך בעתירת אסיר כיוון שמדובר בנושא הקשור בטבורו למאסר והדבר משתלב הרמונית במרקם הדין הרלוונטי לכך.

בסיכומו של דבר, כאמור, אני סבור כי לא נפל כל פגם בהתנהלות המשיבה, אשר פעלה בהתאם לדין, ולכן אני מורה על דחיית העתירה. עם זאת, בנסיבות העניין הייחודיות, כאשר העותר כבר היה עריק בעת גזירת דינו לריצוי מאסר בעבודות שירות, ולכן אין מדובר בעבירה נוספת שעבר בזמן ריצוי עבודות השירות, וכאשר עניין ריצוי עונשי המאסר במצטבר או בחופף לא נטען ולא נדון בבית הדין הצבאי, אשר גם לא התייחס לכך בגזר דינו, אני מורה על עיכוב ביצוע יתרת המאסר וזאת עד ליום 23.05.24. זאת על מנת לאפשר לעותר לפנות לערכאה המתאימה בבקשה לדון בשאלת חפיפת העונשים או שינוי גזר הדין שהשיקולים השיקומיים שעמדו בבסיסו, שיקולים שלכאורה עדיין נוגעים לעניין.

בהעדר החלטה אחרת של בית משפט מוסמך יתייצב העותר לריצוי מאסרו במתקן הכליאה בקישון ביום 26.5.24 עד השעה 9:00, או על פי החלטת שב"ס, כשברשותו תעודת זהות או דרכון. על העותר לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיין מוקדם, עם ענף אבחון ומיין של שב"ס, טלפונים: 074-7831077, 074-7831078.

ניתן היום, י"א אדר ב' תשפ"ד, 21 מרץ 2024, במעמד העותר וב"כ הצדדים.

רון שפירא, נשיא